

Skylda okkara at nútímansgera kolagrevsturin

Grevsturin í Hvalba í dag er alt ov órationellur og lúkar ikki tær tryggleikatreytir, ið eru galdandi í líknandi námum aðrastaðni

Námsfrøðingar úr Svalbard hava verið og kannað móguleikarnar fyri nútímansgerð av námsrakstrinum í Hvalba og móguleikarnar fyri at byrja námsrakstur í Rangabotni. Í drúgvri frágreiðing hava teir vist á, ymsar ábøtur, ið kunnu fremja fyri litlan kostnað — ábøtur, ið, um tær verða framdar, helst verða at minka munandi um tann rakstrarstudning, sum í dag verður veittur til vinnuna.

Ferðin til Føroya, kanningin og frágreiðingin kostar um 50.000 kr. Eingin vil gjalda. Tað er stør skomm. Eftir stendir bert at finna fram á onkran syndabukk. Tað duga vit!

Hetta skrivur Tormóður Dahl, idnaðar-ráðgevi í frágreiðingini niðanfyri:

Í Dagblaðnum 16.03. er eitt viðtali við skrivara Menningargrunnsins Martin Djurhuus um tann rapportin, ið námsfrøðingar úr Svalbard gjørdur aftaná at hava vitjað náminum í Suðuroy.

Tað mesta av tí, ið sagt verður í hesum viðtali hevur litið og einki við veruleikan at gera, og skal eg tí eftir áheitan frá P/f Kolavirki Arbeidsmanna royna at greiða frá gongdini í málinum.

Men lat meg fyrst skoyta uppi, at júst hetta mál meti eg sum eitt av teimum, ið verða at hava ein ávísan søguligan týðning. Tí varð m.a. eisini — sum óivað nógv minnst — syrgt fyri at fjølmíðilin var umboðaður tá føroyska «námsseftirnevndin» í januar 1983 kannaði kolagrevsturin í námnum á Svalbard, og av somu «søguligu» orsök verður henda frágreiðing helst ov drúgv fyri onkran:

Kanningarferðin til Svalbard

Á sumri 1982 vendu umboð fyri P/f Kolavirki Arbeidsmanna, Tvøroyri sær til Idnaðarstovuna (undirritaða) fyri at fáa kannað, um tað var móguligt at byrja kolanámsrakstur í Rangabotni. — Eg skjeyt upp, at vit fóru

til Svalbard at kanna námsraksturinn har, tí eg visti, at hesi námini í ein ávísan mun vóru meinlik okkara.

Eg søkti Menningargrunnin um stuðul til ferðina (2 mans og undirritaði). Umsóknin varð játtað við umleið 50% av útreiðslunum.

Aðrenn farið varð avstað, vendi eg mær til landsstýrið og mælti til, at eisini umboð fyri kolanáminum í Hvalba (ið landsstýrið hevur búskaparligu ábyrgdina av) luttóku í kanningarferðini. Sum óivað kunnugt er litil og eingin nútímansgerð framd í hesum námum seinastu 200 árinum, og harumframt eru tryggleika-viðurskiptini úr av lagi vánalig — ja beinleiðis hættislig.

Landsstýrið samtykti at senda 2 mans úr Hvalba og harumframt ein frá Arbeidsseftirlitinum.

Eg vendi mær eisini beinleiðis til J. Rasmussen, jarðfrøðing fyri um móguliga at fáa hann við í ferðalagið, men honum barst frá.

Ferðaútreiðslurnar v.m. hjá námsmanninum úr Hvalba og hjá umboðnum fyri Arbeidsseftirlitið eru 100% goldnar av landsstýrinum.

Frágreiðing frá kanningarferðini

Ferðin (15.-24.01.83) gekk sum ætlað og heimaftur-komin skrivaði eg eina frágreiðing til m.a. landsstýrið og grunnarnar. Ein serstøk ferðafrágreiðing varð eisini send til øll bløðini.

Í frágreiðingini til landsstýrið (dagfest 29.01.83) stendur m.a.:

Skotið verður upp at Gunnar Kristiansen (tekn. stjóri fyri námini á Svalbard) kemur til Føroya seinast í februar, so endalig avgerð kann verða tikin skjótast gjørligt, um hvussu fram skal farast stigvist.

Lat meg her skoyta uppi, at allir teir, ið vóru við á ferðini, vóru samdir um, at hóast ferðin var sera læturik, so var treytnin fyri einum veruligum úrsliti av kanningunum, at námsfrøðingar úr Svalbard komu til Suðuroy og gjørdur seg kunnugar við okkara námsviðurskipti. Teir skuldu so koma við einum uppskoti um, hvussu fram átti at farast stigvist í sambandi við:

- nútímansgerð av verandi námsrakstri í Hvalba
- at bota um tryggleikaviðurskiptini í námnum í Hvalba
- kanning av móguleikum at byrja ein ávísan kolagrevsturin í Rangabotni.

Føroyska ferðalagið, sum vitjaði Svalbard í fjør. Her stæddir inni í einum av kolanámnum

Teir báðir norðmenninir, ið gjørdur frágreiðingina um nútímansgerð av kolanámnum og grevstrinum í Suðuroy vinstrumegin, geologurin og høgurumegin leiðarin av kolanámnum á Svalbard. Í miðjuni stjórin fyri danska felagið Elkraft, ið hevur verið við til at byggja eitt kolaorkuverk á Svalbard

Føroyski kolmarknaðurin

Hóast føroyska kolið sum hitagevi bert kostar helmingin av tí oljan kostar, so er livilega okkara eyðsæð yvirhøvur so høg, at vit fegin gjalda henda meirkostnaðin fyri at sleppa undan tí meirarbeiði, ið kolfyringur hevur við sær. Kolmarknaðurin í Føroyum er so státt uppá seg ógvuliga litil — bert sløk 2.000 tons um árið, og sjálvt um «húskolnýtla» okkara skuldi vaksdið til 3-5.000 tons, so er hetta tal tó ikki størri enn, at verandi rakstur í Hvalba (aftaná eina minni nútímansgerð) kann nøkta henda tørv við heilt somu mánning sum í dag. Tað var tí eisini okkum øllum greitt, at skuldu menn byrja kolagrevsturin í Rangabotni, varð fyrsta treytnin hon, at tað var ein marknaður fyri kolið.

Kolkraftverk

Sjálvur havi eg ongantið ivast í, at kolkraftverk eru ein munandi betri loysn uppá elorkuspurningin enn ovurkostnaðarmikla vatnorkuprojektið hjá H & S og eisini nógv betri enn t.d. dieselveirkið á Sundi. Á Svalbard vóru vit so hepnir at siggja eitt nýtt

kolkraftverk, ið í høvuðsheitinum er projekterað av Elkraft í Danmark. Hetta verkið kostar um 180 mill. kr. (sjá eisini tekning), og vil kunna framleiða 120 mill. kWh — tvs. tað sama sum samlaða túsundmillióna-projektið hjá H & S.

(Øll Eysturoyggin, Vágoyggin og Vestmanna IV).

Tað fall mær tí náttúrligt og logiskt at skjóta upp, at ein framtíðar kolagrevsturin í Rangabotni varð knýttur at einum kolkraftverki, tó soleiðis at skilja, at okkara nám bert veittu ein part — t.d. 1/2 — av koltørvinum hjá verkinum tvs. uml. 30.000 tons árliga. Okkara koltilfeingi verður mett til um 6-7 mill. tons, tvs. við einari tilikari nýtlu skuldu vit havt nóg mikið av koli í 200 ár. Hesin kolagrevsturin vildi eisini skapt eini 30 nýggj arbeiðsplass í Suðuroy.

Orkuráðið roynir at forða fyri kanningunum í Føroyum

At siga alt tað eg her havi ført fram stendur at lesa í nevndu frágreiðing (29.01.83) frá ferðini til Svalbard og sum var send m.a. landsstýrinum, Orkuráðnum, Idnaðargrunn-

inum, Menningargrunninum og Jarðfrøðisstovninum (Jóannes Rasmussen) til kunningar og viðmerkingar.

Umleið miðjan februar (1983) var tað greitt, at serfrøðingarnir úr Svalbard kundu vera her í øðgunum 12.-17. masr. Aður hevði eg fingið ein fyrspurning frá tekniska stjóranum í Elkraft (Johan Pettersen) um loyvi at luttaka í námskanningunum í Føroyum. Tað hevði eg sjálvandi einki imóti bert Elkraft rindaði allar útreiðslur.

25.02. sendi eg eitt skriv til landsstýrið, SEV og áður nevndu grunnar og stovnar, har eg greiddi frá ætlaðu vitjanini saman við einum uppskoti til skrá fyri fundir við allar partar í málinum.

8. mars fekk eg eitt telex frá Elkraft, Keypmannahavn har sagt verður, at teir høvdu fingið boð frá Orkuráðnum um, at hvørki landsstýrið, SEV ella Orkuráðið komu at luttaka á nekrum av fundunum ella kanningunum í Suðuroy. Elkraft varð eisini biðin um at senda boðini víðari til Svalbard. (Legg til merkis: Idnaðarstovan ger uppskot til skrá fyri vitjanina og fær so at vita úr Keypmannahavn, at teir føroysku